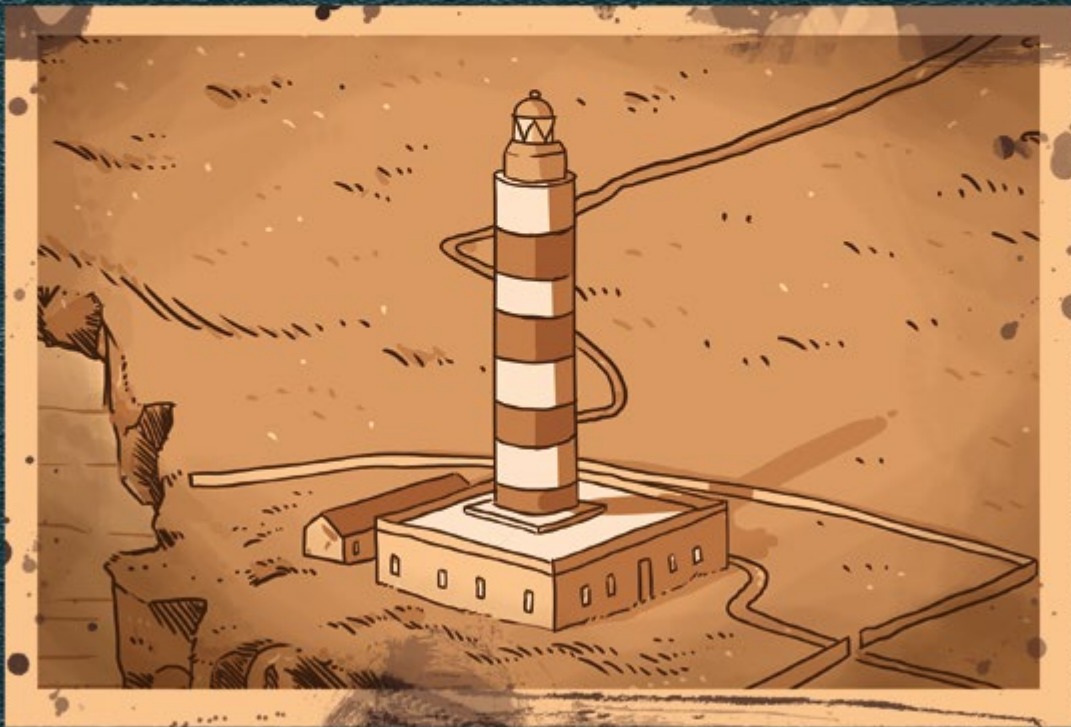

A la llum del

FAR

Testimoni dels darrers faroners balears

A la llum del far. Testimoni dels darrers faroners balears

Entrevistes en vídeo

(també a www.farsdebalears.com)

Idea original: Amara, ingenieria de marketing

Guió: Raimond Jaume

Producció: Quindrop Producciones Audiovisuales SL

Còmic

Coordinació: Raimond Jaume

Guió: Ramon Sedano i Enric Pujadas

Il·lustració: Gonzalo Aeneas

Assistent color: Timothy Llompart

Maquetació: David Fuster

Edició: La Rulot

Impressió: Grupprint

Agraïments

Per la seva aportació desinteressada: Pere Bonet, Pere Ferrando, Margalida Frontera, Sebastià Fuxà, Manolo Giménez, Josep Lluís Gradaille, Mariano Juan, Sebastiana Maimó, María del Carmen Marco, Sebastià Pons, Bernat Reus, Jaume Ribas, Santiago Ribas, Rafael Soler, Eusebio Talón i Julià Vidal.

Per la seva predisposició i rigorosos consells: Jaime Arenas, Juan Antonio García, Paco Montañés, Pedro Vidal i Javier Pérez de Arévalo.

Aquesta és una història de ficció basada en fets verídics. Qualsevol semblança amb la realitat és intencionada.

In Memoriam Pere Ferrando, María del Carmen Marco i Vicent Mayans

ISBN AE-2017-17001855

Ports de Balears

Autoritat Portuària de Balears

FARS DE BALEARS

RULOT

Presentació

El patrimoni cultural d'una societat pot ser tan intangible com el relat que passa de generació en generació pel simple plaer de contar (i escoltar) històries interessants. *Rondalles*, faules, llegendes, etc., aquelles vivències que el contacontes converteix en possessions del domini públic, emfatitzant aquells passatges que més agraden al públic entregat al seu discurs. Parlar de fars sempre ha estat interessant. Existeix una atracció curiosa entorn dels fars. Aquests evocuen molts sentiments i cadascú troba les seves emocions reflectides en aquestes construccions tan peculiars.

L'Autoritat Portuària de Balears té encomanada la gestió dels senyals marítims de les nostres illes, entre els quals es troben els trenta-quatre fars en funcionament i alguns que ja no hi estan. Això implica una gran responsabilitat per a la seguretat de les comunicacions marítimes, tot i que hi hagi qui pensi que les noves tecnologies els fan prescindibles. Degut, precisament, a aquests avenços, dirigits a fer més fàcil la vida dels faroners, l'any 1994, el director d'aleshores, Rafel Soler Gayà, juntament amb un grup de decidits faroners, entengueren que si no conservaven tot aquell material que la "modernitat" convertia irremediablement en obsolet, corrien el perill de perdre anys i segles d'història dels nostres fars. D'aquí va néixer l'exposició de senyals marítims del far de Portopí i, possiblement, el millor recull d'aquestes peces que podem contemplar arreu del món.

Protegit el patrimoni material, restava ara l'immaterial. Els anys no perdonen ningú i, aplicant la mateixa lògica d'ara fa vint-i-tres anys, tocava recuperar i conservar les experiències dels habitants dels fars: els faroners. Per això hem comptat amb l'enorme gratitud d'aquella colla de professionals i alguns altres desinteressats que han entès que és més fàcil de conservar allò que un dona que no el que un es queda per a si mateix.

D'aquestes històries contades en primera persona, neix *A la llum del far. Testimoni dels darrers faroners balears*, un còmic i les entrevistes en què es basa aquest testimoni relatat dels últims anys d'un ofici que forma part del nostre imaginari tresor cultural.

Joan Gual de Torrella Guasp

President de l'Autoritat Portuària de Balears

Introducció

Un dels motius que impulsaren aquesta feina — començant per les entrevistes en vídeo i després la seva transformació en còmic— va ser mirar de combatre els estereotips que envolten el món imaginari dels fars i dels seus personatges. D'ençà que vaig assumir la responsabilitat del Gabinet de Premsa de l'Autoritat Portuària de Balears, ara fa prop de dotze anys, un conflicte reiterat ha estat que quan el periodista s'enfronta al faroner, espera trobar-hi aquell home vell, solitari, fumador de pipa, amb llargues patilles, amb gorra marinera i amb un canet o —en el millor dels casos— un lloro xafarder al seu costat.

Això provocava que els faroners se sentissin en algunes ocasions molt recelosos de contar les seves històries, perquè al final el resultat dibuixava un perfil d'una professió amb la qual no se sentien identificats. De cop vaig entendre que corriem el perill de perdre per sempre les seves vivències i que perquè me les volguessin contar, els havia de permetre explicar lliurement com ells havien viscut la seva experiència als fars. I va funcionar, perquè a les entrevistes que enregistrarem els vaig tractar com a persones corrents, que viuen vides corrents i que tracten problemes corrents.

No vaig trobar cap faroner amb la barba tipus Gregory Peck interpretant el capità Akab a *Moby Dick*. No. Però ve't aquí que sí que vaig topat amb un mateix patró generalitzat: el faroner (i la faronera, que també n'hi ha) que ens ocupa és

una persona culta, que s'ha hagut de formar i examinar per guanyar una oposició; no és gens travat, ja que ha de saber d'electricitat, mecànica, electrònica, informàtica, fer de picapedrer, fuster, pagès, pescador, caçador, cuiner i moltes inimaginables coses més per subsistir; la família és l'arrel del faroner i —sovint— la seva obsessió és garantir la prosperitat dels fills; és disciplinat, modest i respectat per la gent de l'entorn. Però, sobretot, el que el distingeix és el seu compromís de mantenir encesa la llum del far, perquè és conscient que del seu sacrifici depenen directament vides a la mar.

Això no és un còmic de faroners. Tampoc n'és una biografia. Aquest llibre és un tribut a un ofici condemnat a desaparèixer d'ençà que a la Llei de Ports de l'Estat i de la Marina Mercant de 1992 es va declarar a extingir el cos de tècnics mecànics de senyals marítims. Això és un llegat per a les generacions actuals i venidores d'una professió ancestral però que ha tengut la seva màxima esplendor a les nostres illes en els darrers 150 anys.

El que tens a les mans, estimat lector, és el relleu d'una flama, que una gent i d'un temps determinat ha volgut que romanguí encesa per sempre més. No permetis que s'apagui.

Raimond Jaume Jaume

Responsable de Comunicació i Imatge de l'Autoritat Portuària de Balears

EL DINAR ESTÀ A PUNT!

TRANQUIL·LITAT I PACIÈNCIA; HABILITAT I DECISIÓ. PESCAR POPS NO ÉS DIFÍCIL... SI ES FA BÉ.

FINALS DELS ANYS CINQUANTA

EN HAVER DINAT, VULL LA REVENJA.

TOTHOM A TAULA!

CRÉIXER EN UN FAR ÉS COM UNA AVENTURA. QUAN NO ES PESCA, ES CAÇA O ES NEDA.

VOLS FER EL FAVOR DE VENIR?

BIP BIP BIP

APRENS A RELACIONAR-TE AMB L'ENTORN: RECONÈIXER ELS VENTS I ELS NÍGULS, LES BARQUES, ELS PEIXOS I LES AUS.

LEEE!

BIP BIP BIP

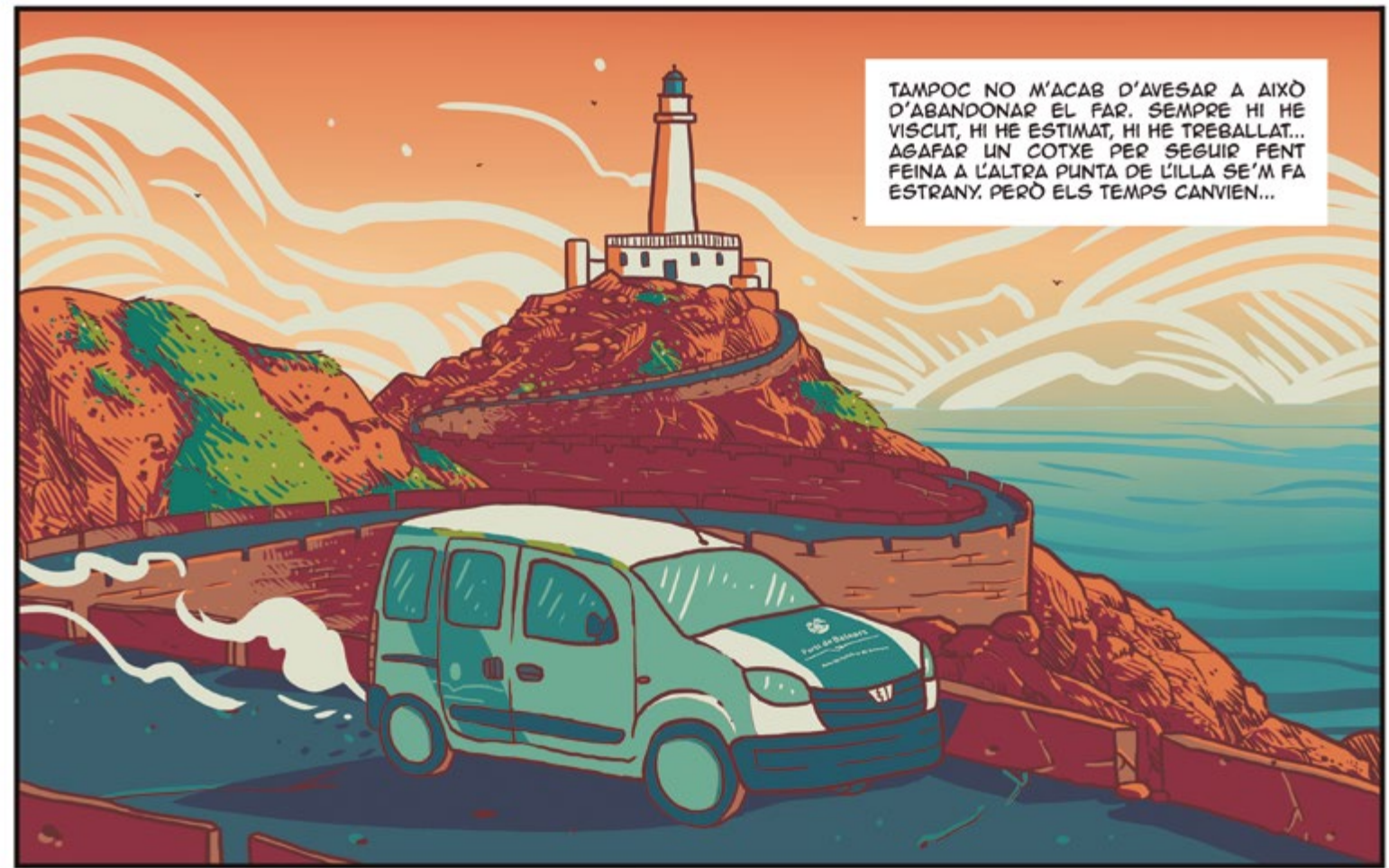
AVUI

ARA EM COSTA AVESAR-ME A QUÈ AQUEST APARELL ES PUIGUI ACTIVAR EN QUALSEVOL MOMENT.

BIP BIP CLICK!

✉ Avaria balissa port pesquer.
📧 Te 35 missatges.
EL SEU RENOU EM CONTINUA SORPRENENT.

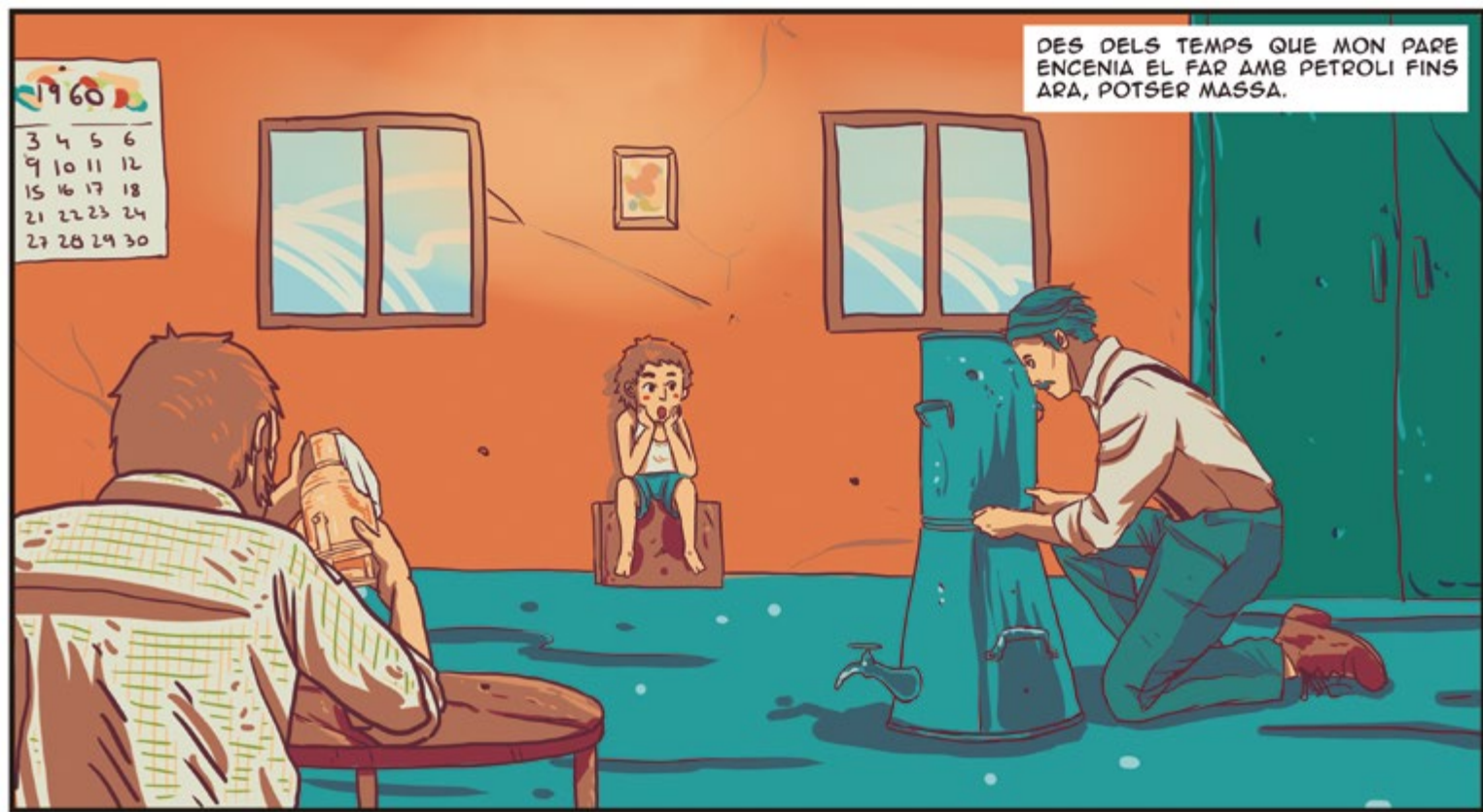
Happy jubilació, padri! Dshnsa 😊
NI A LA MANERA D'ESCRIBRE DELS JOVES.

TAMPOC NO M'ACAB D'AVESAR A AIXÒ D'ABANDONAR EL FAR. SEMPRE HI HE VISQUIT, HI HE ESTIMAT, HI HE TREBALLAT... AGAFAR UN COTXE PER SEGUIR FENT FEINA A L'ALTRA PUNTA DE L'ILLA SE'M FA ESTRANY. PERÒ ELS TEMPS CANVIEN...

1960
3 4 5 6
9 10 11 12
15 16 17 18
21 22 23 24
27 28 29 30

DES DELS TEMPS QUE MON PARE ENCENIA EL FAR AMB PETROLI FINS ARA, POTSER MASSA.

NO M'HA RESULTAT FÀCIL FER-ME A UNA NOVA VIDA. ÉS CLAR QUE MAI NO HO ÉS.

AL FAR TENS PROU TEMPS COM PER PODER FER TOTES LES FEINES BEN FETES. NO S'HA DE FRISSAR!

JO, COM VA FER SEMPRE EN TOMEU, NO HE FRISSAT MAI. LA TECNOLOGIA, EN CANVI, SÍ QUE VA DE PRESSA.

FINS DEMÀ! A CA NOSTRA JA DEUEN PASSAR PENA!

ADEU.

LA SEGÜENT DESTINACIÓ DE MON PARE ES TROBAVA DINS UNA ZONA MILITAR.

¡ALTO! ¡SANTO Y SERA!

JO...JO NOMÉS VAIG A CA MEVA. VISC AL FAR.

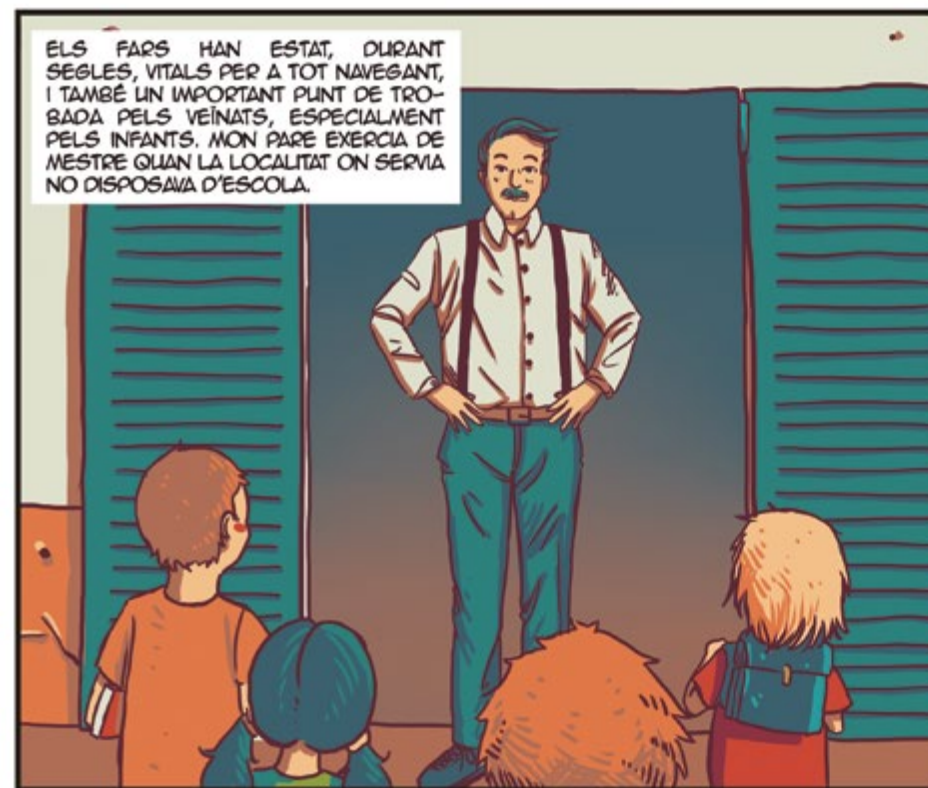

PERQUÈ NO N'ERA CONSCIENT, PERÒ EL DIA A DIA EN UN FAR CONVERTEIX LA VIDA DE QUI L'HABITA EN ESPECIAL.

ACABO DE LLEGAR DEL PUEBLO Y ES MI PRIMERA GUARDIA. ME HE ASUSTADO.

ELS JOVES PENINSULARS DESTINATS A MALLORCA S'HAVIEN D'ADAPTAR A UN NOU MÓN. EL MEU. EL DE LA MAR.

ELS FAROS HAN ESTAT, DURANT SEGLES, VITALS PER A TOT NAVEGANT, I TAMBÉ UN IMPORTANT PUNT DE TROBADA PELS VEÏNATS, ESPECIALMENT PELS INFANTS. MON PARE EXERCIA DE MESTRE QUAN LA LOCALITAT ON SERVIA NO DISPOSAVA D'ESCOLA.

VOS DUC UNA SOBRASSADA DE LES MATANCES.

NO FEIA FALTA, DONA!

PER A UN AL·LOT, ÉS UN ORGULL SER FILL D'UNA PERSONA ESTIMADA I RECONEGUDA PELS VEÏNATS.

VINE, RÀPID!

SI EL FAR ON SERVÍEM ERA A PROP D'UN POBLE, N'ÉREM UN MEMBRE MÉS. NO NOMÉS PERQUÈ ENS HI SENTÍEM, SINÓ PERQUÈ ENS HO DEMOSTRAVEN.

UNA COMUNITAT PETITA ÉS SOVINT UNA COMUNITAT UNIDA. PER AIXÒ, EL MAL D'UN ERA EL MAL DE TOTS.

I EN TOMEU?

"TRANQUIL·LITAT I PACIÈNCIA; HABILITAT I DECISIÓ". AQUESTA VA SER LA FRASE QUE EM VAIG REPETIR CADA DEMATÍ DURANT ELS MESOS EN QUÈ VAIG PREPARAR LES OPOSICIONS. SÓN ELS VALORS QUE M'HAN GUIAT EN ELS MOMENTS IMPORTANTS.

MITJANS DELS ANYS SETANTA

I, BEN IGUAL QUE QUAN DE NIN PESCAVA A LES ROQUES, LA FRASE VA FUNCIONAR. EL MEU SOMNI D'INFANTESA, VIURE EN UN FAR I SER-NE RESPONSABLE, ES FEIA REALTAT.

RECORD, COM SI FOS AHIR, L'EXAMEN QUE M'OBRIRIA LES PORTES A LA VIDA QUE HAVIA DUIT MON PARE. LA QUE M'HA FET AIXÍ COM SOM.

EM TOCAVA ARA A MI ACOMODAR LA MEVA FAMÍLIA EN UN ESPAI PETIT, AÏLLAT; ON NO SEMPRE ES SENZILL CONVIURE-HI. ERA FELIÇ.

ÉREM FELIÇOS.

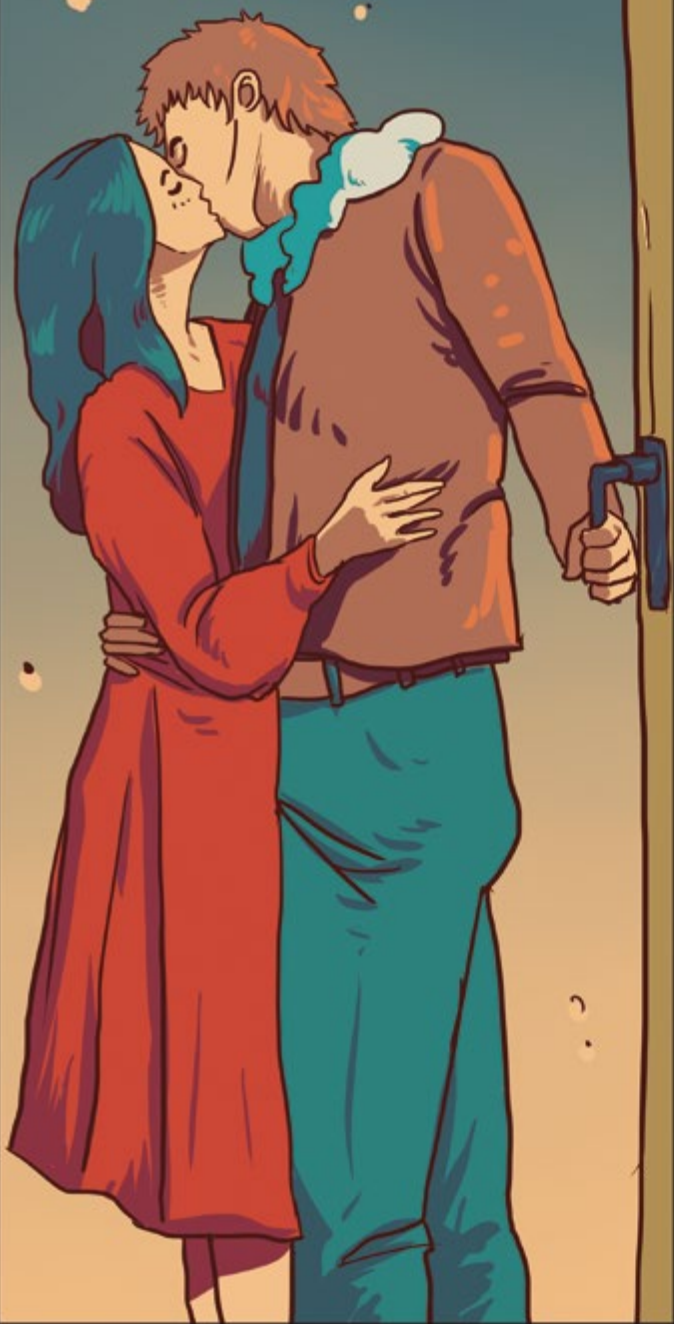
VENDRÉ CADA SETMANA
PER DEIXAR-VOS EL
CORREU I EL MENJAR.

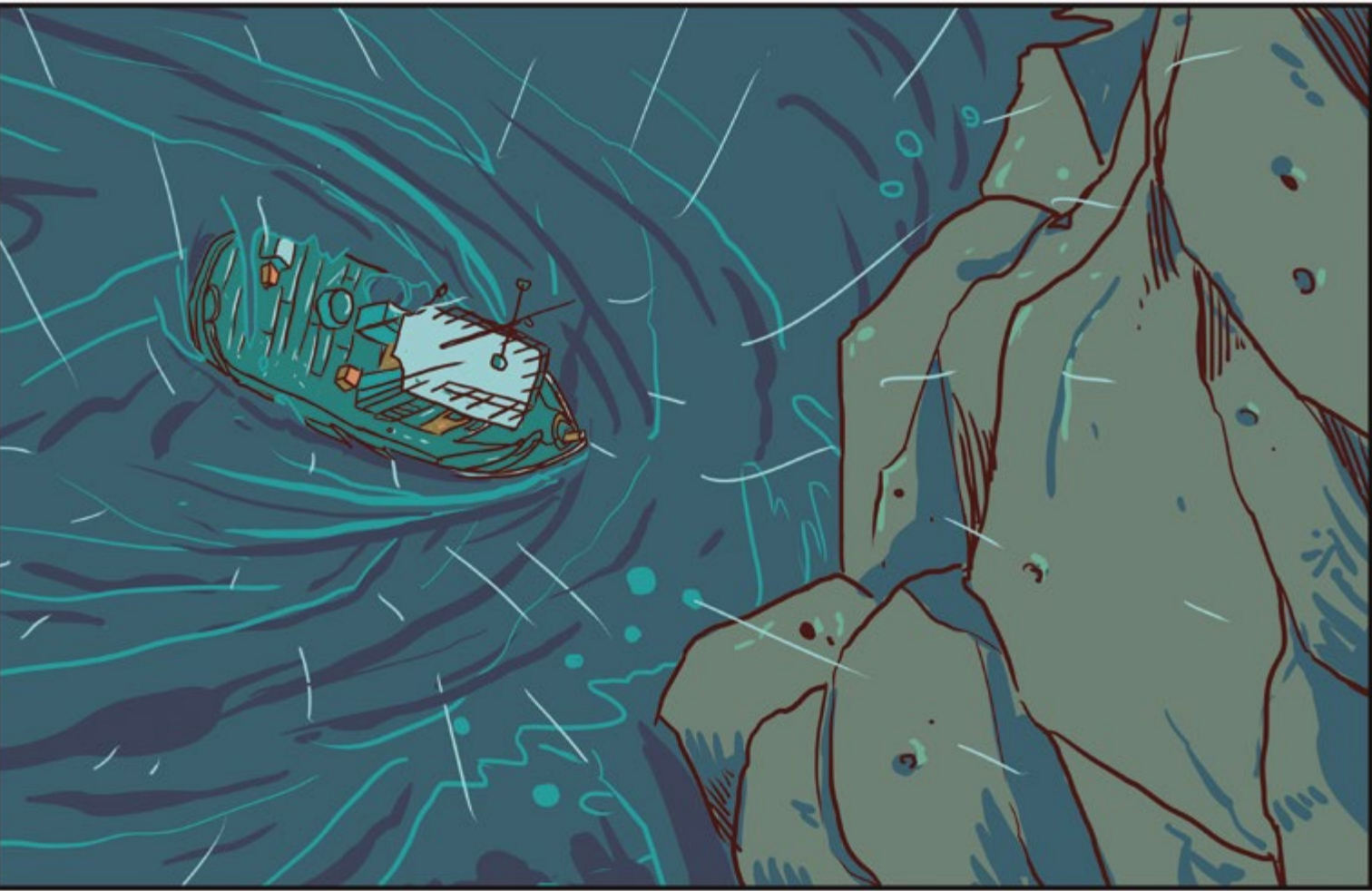
QUINA SORT VAIG TENIR QUE EM VOLGUÉS
ACOMPANYAR EN L'AVEVENTURA!

VAIG SER JO QUI VA PROPOSAR
PASSAR UN TEMPS DE PROVA A UN FAR
AÏLLAT.

COMENÇAVA UNA NOVA VIDA PER A MI.
PER A NOSALTRES.

I AQUEST MIRALL?

ÉS PER SEGURETAT. GRÀCIES A ELL, ENCARA QUE UN DELS DOS SIGUI DINS EL LLIT, EL FAR ESTÀ SEMPRE CONTROLAT.

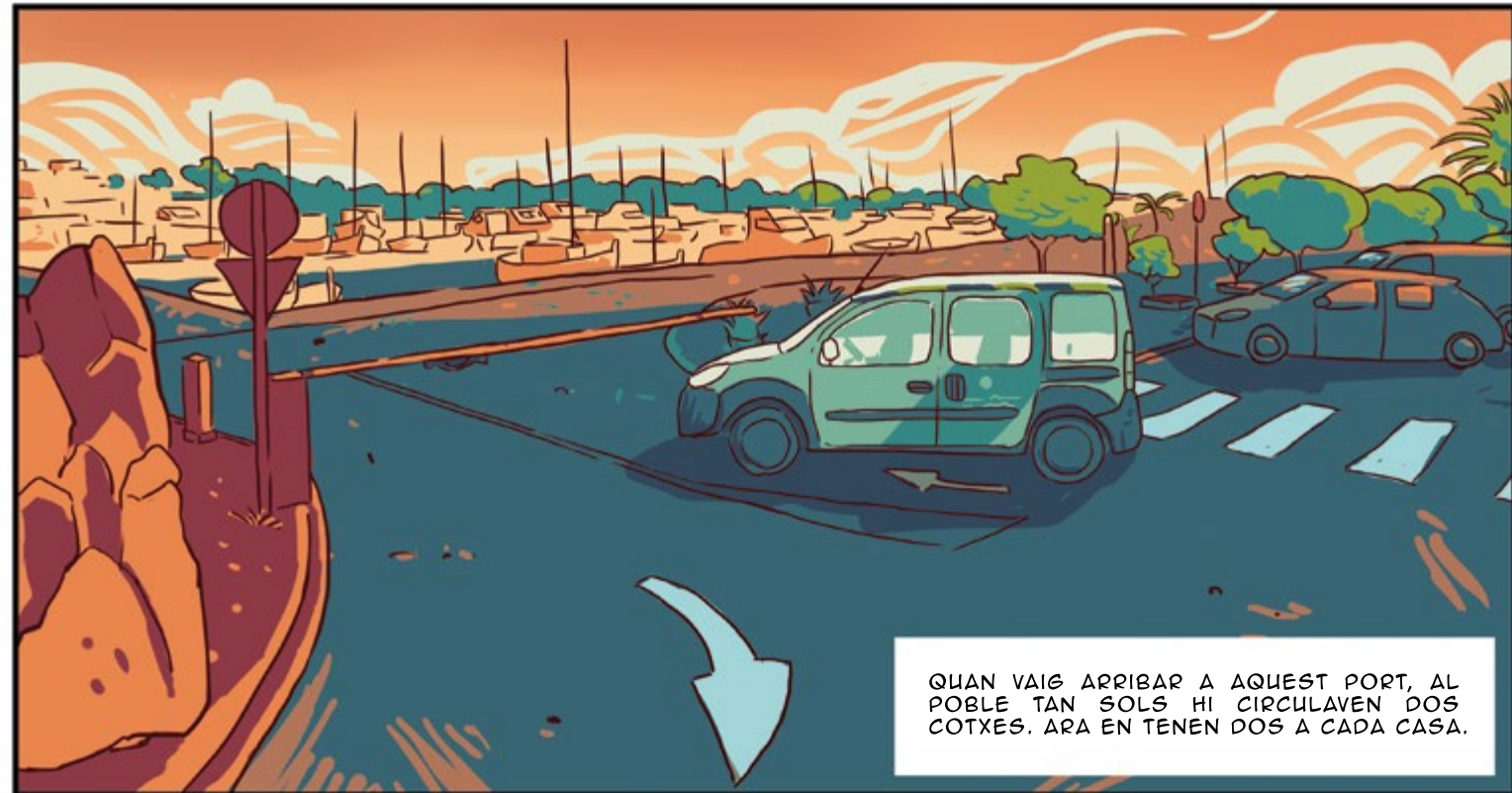
TOT HA CANVIAT TANT!

NO VAIG SABER MAI SI L'INSPECTOR HAVIA PENSAT QUE JO ERA UN FARONER PRUDENT O SI HAVIA PENSAT QUE EM PASSAVA EL DIA DORMINT.

LA QÜESTIÓ ÉS QUE NO VA POSAR CAP ENTREBANC.

QUAN VAIG ARRIBAR A AQUEST PORT, AL POBLE TAN SOLS HI CIRCULAVEN DOS COTXES. ARA EN TENEN DOS A CADA CASA.

ESPER QUE SEGUEIXIS VENINT A VEURE'NS!

MITJANS DELS VUITANTA

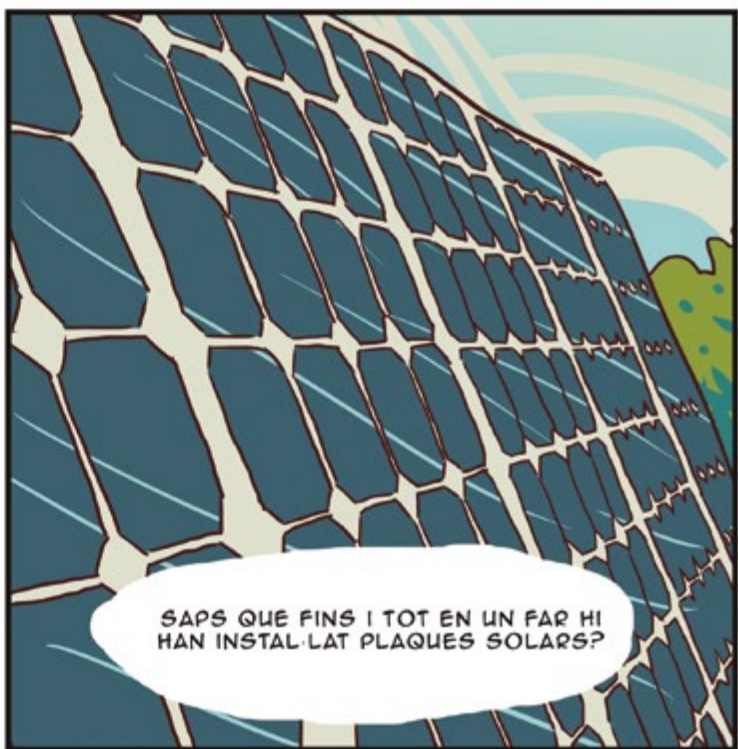
PERÒ AQUEST RACÓ CONTINUA IGUAL. D'ENÇÀ MON PARE VENIA A VEURE'NS AL FAR, RES NO HA CANVIAT.

PASSAVEN ELS ANYS. MON PARE S'HAVIA JUBILAT I LA FAMÍLIA CREIXIA. GAUDÍEM DE LA FEINA, DELS FILLS...

...I ENCARA DELS PADRINS, AFORTUNADAMENT.

ERA EN LA DURESA DELS HIVERNS
QUAN ES VIVIA DE VERES LA SOLITUD
DEL FARONER.

EM SENTIA TOT SOL.

PERQUE EN REALITAT HO ESTAVA: LA MALA MAR NO DEIXAVA QUE ELS
SUBMINISTRAMENTS ARRIBASSIN REGULARMENT, NI TAMPOC ELS RELLEUS. EL
TEMPS PASSAVA LENT.

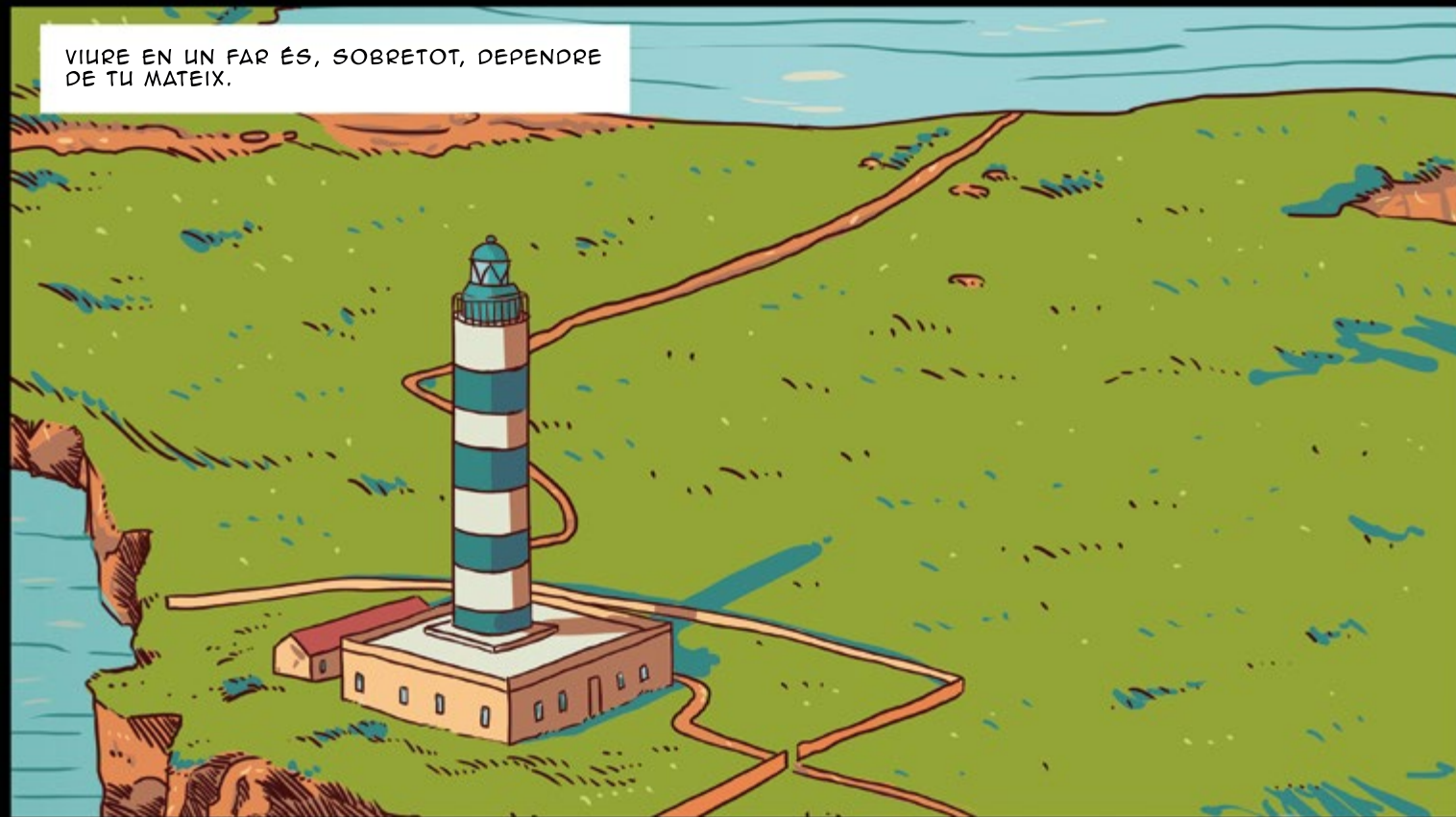

L'AJUDANT ERA ALGÚ EN QUI CONFIAR, COMPARTIR
PENSAMENTS I HORES BUIDES... PERÒ SOBRETOT FEINA.
EL FAR ÉS COM UNA AMANT EXIGENT. REQUEREIX
ATENCIÓ CONSTANT.

CONVIURE EN UN ESPAI TAN PETIT SOVINT GENERAVA
TENSIONS QUE ACABAVEN ESCLATANT.

VIURE EN UN FAR ÉS, SOBRETOT, DEPENDRE DE TU MATEIX.

TÉ UNA PART IMPORTANT DE LLIBERTAT.

EM SENTS?

QUÈ DEIES?

ET DEMANAVA QUE SI TROBES A FALTAR EL FAR.

NO GAIRE.

NO M'HO CREC.

QUI SAP SI ERA PER CULPA DEL FRED O DE LA FOSCOR. LA QÜESTIÓ ÉS QUE ELS DIES DE PLUJA EREN DIES DE NOSTÀLGIA. PER AIXÒ CONNECTAVA LA RÀDIO, PER LA COMPANYIA.

AQUELLS DIES LA MEVA DONA PREPARAVA LES OPOSICIONS A FARONERA.

ELS ENYORAVA TANT!

MITJANS DELS ANYS NORANTA

I ARRIBÀ LA NOTÍCIA.

EL MEU PARE ACABAVA DE MORIR I JO NO PODIA ABANDONAR EL FAR.

A POC A POC. UN HOME SAVI EM VA ENSENYAR QUE EN UN FAR LES COSES, PER FER-SE BEN FETES, S'HAN DE FER SENSE PRESSES.

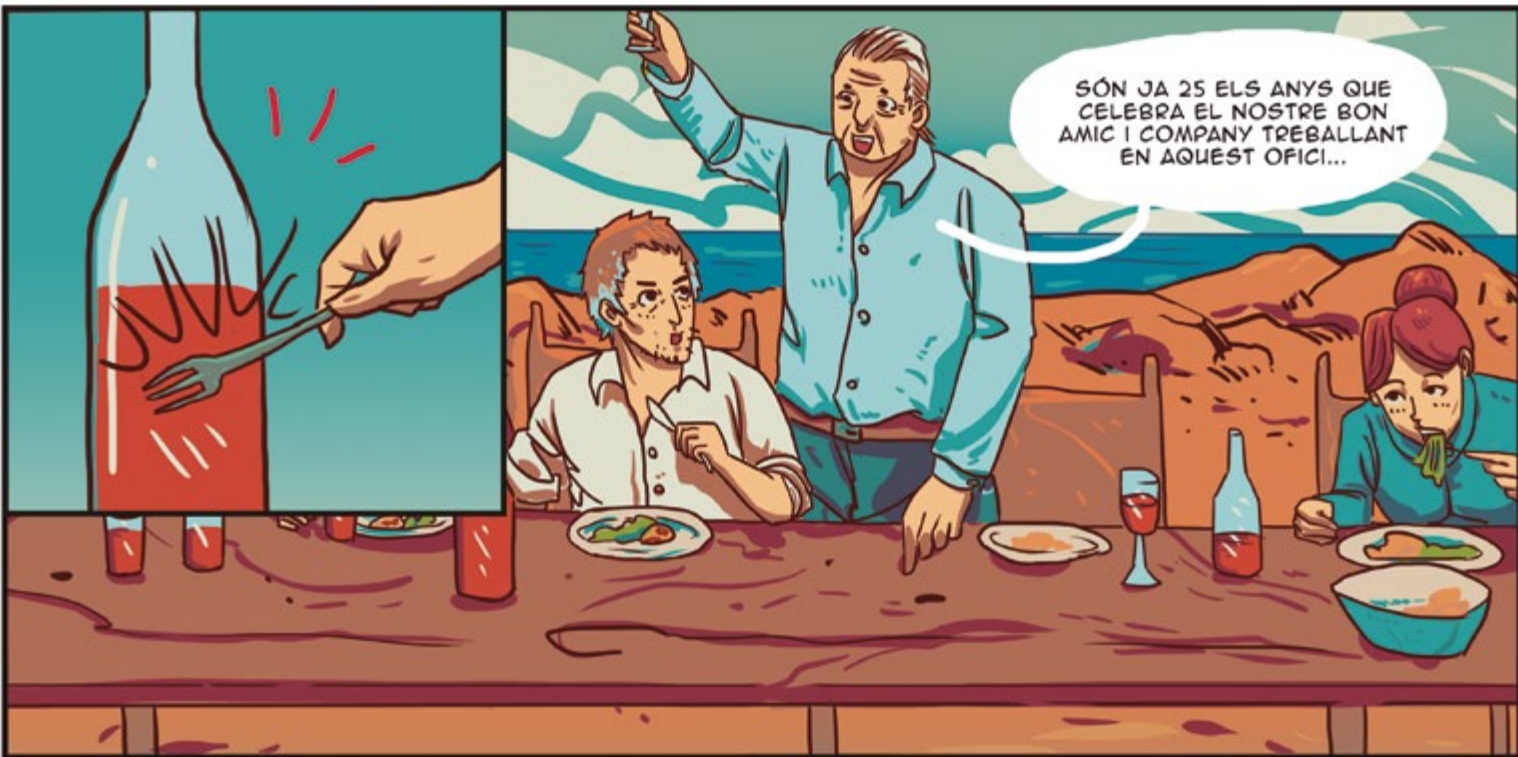
VAIG SOL·LICITAR TREBALLAR A PROP DE PALMA PERQUÈ ELS MEUS FILLS HI POGUessin FER EL BATXILLERAT. PER A MI VA SER MOLT AGRADABLE RETROBAR-ME AMB LA VIDA EN COMUNITAT. MAI NO HE ESTAT EL TÍPIC FARONER SOLITARI.

SOM EL DARRER. NO HI HA RELLEU... NI ES NECESSITA.

PRINCIPIS DEL S. XXI

SÓN JA 25 ELS ANYS QUE CELEBRA EL NOSTRE BON AMIC I COMPANYY TREBALLANT EN AQUEST OFICI...

I LES FARONERES!

PROPÒS UN ALTRE BRINDIS PER ELLA. JA ERA HORA QUE EN AQUEST JARDÍ NOSTRE TENGUÈSSIM ALGUNA FLOR.

25 ANYS CASAT AMB UNA DONA MERAVELLOSA.

UN BRINDIS PELS FARSI!

I PELS FARONERES!

NO ES PODIA ESTALVIAR EL COMENTARI MASCLISTA!

NO HO FA AMB MALA INTENCIÓ. VA SER PITJOR AQUELL QUE EM VA DIR "I UNA DONA, A MÉS DE COBRAR, QUÈ PODRÀ FER EN UN FAR?".

ACAB DE REVISAR ELS PANELLS DE CONTROL; HE PUJAT A LA LLANTERNA I D'AQUÍ A UNS MINUTS ENCENDRÉ PER DARRERA VEGADA EL FAR.

dré per
far.
ho faré manualment
Què passa? 😊

SERÀ LA DARRERA NOTA QUE ESCRIGUI EN EL LLIBRE DE SERVEI.

PERQUÈ VAIG SER UN JOVE ENÈRGIC I ARA HE TORNAT UN JUBILAT NOSTÀLGIC.

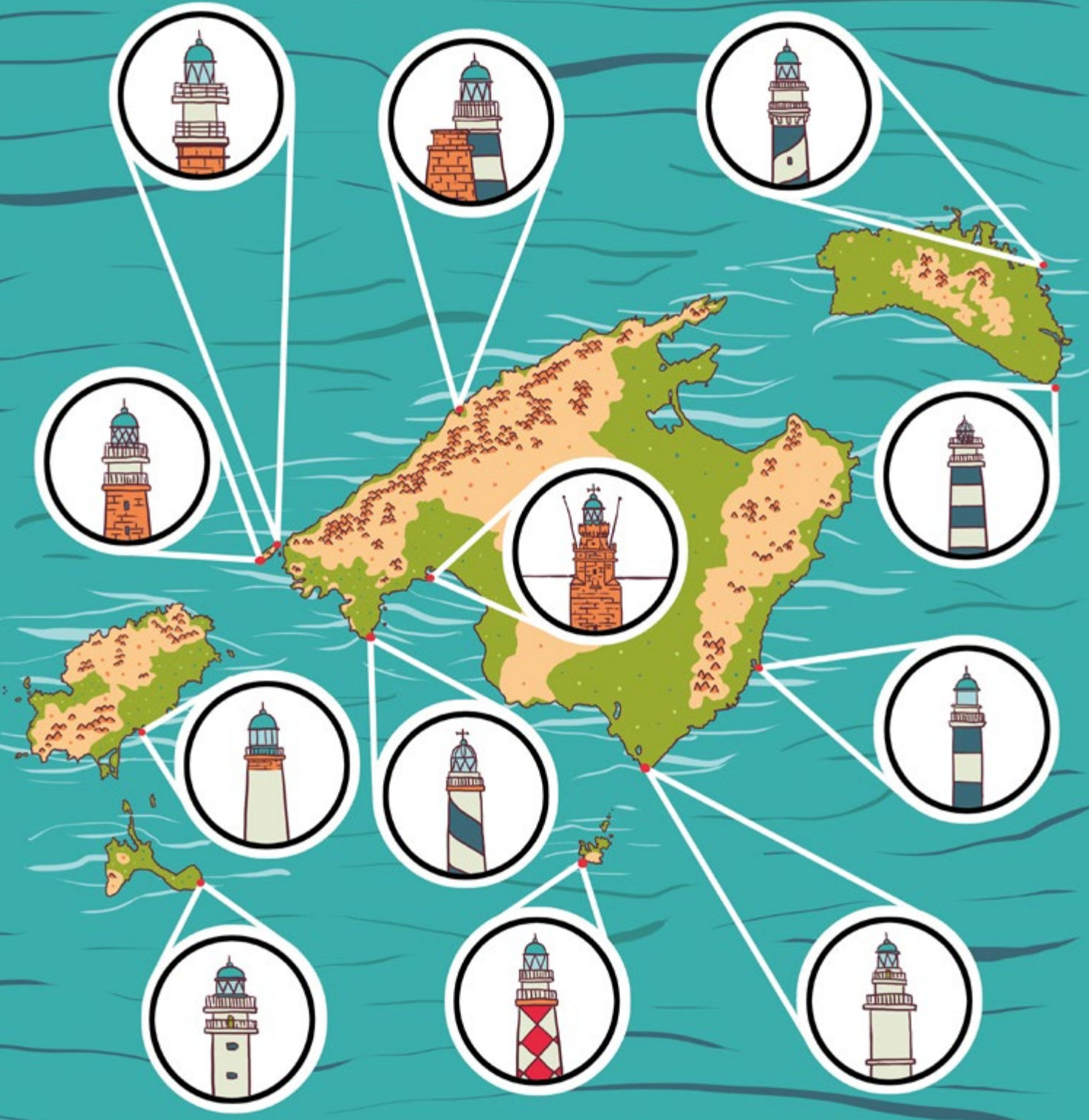

UN CLÀSSIC OBSESSIONAT A MANTENIR EL LLUM ENCÈS. TANT, QUE EM VIOLENTA VEURE UN FAR APAGAT.

HE NASCUT, CRESCUT, VISCUT I M'HE
JUBILAT EN UN FAR.

SI TORNÀS A NÉIXER, HO VOLDRIA REPETIR. AQUÍ
S'HI ESTÀ MILLOR QUE ENLLOC.

LES EXPERIÈNCIES EN QUÈ ES BASA AQUEST RELAT HAN TENGUT LLOC EN ELS SEGÜENTS FAROS;
 LAS EXPERIENCIAS EN QUE SE BASA ESTE RELATO HAN TENIDO LUGAR EN LOS SIGUIENTES FAROS:

FAR DE TRAMUNTANA

FAR DE LA CREU

FAR DE FAVÀRITX

FAR DE LLEBEIG

FAR DE L'ILLA DE L'AIRE

FAR DE PORTOPÍ

FAR DE PORTOCOLOM

FAR DEL BOTAFOC

FAR DE CALA FIGUERA

FAR DE LA MOLA

FAR DE N'ENSIOLA

FAR DEL CAP SALINES